

Milan Hes: DIDAKTICKÉ ASPEKTY HISTORICKÉ PAMĚTI HOLOCAUSTU
Disertační práce

Ústav českých dějin Filozofické fakulty Univerzity Karlovy v Praze
2012, 266 stran, 6 stran příloh

Oponentský posudek

Didaktika dějepisu představuje svébytnou vědní disciplínu, vyznačující se specifickým předmětem zkoumání. Tím je historické vědomí a multifaktoriální proces jeho utváření v podmínkách historické (nejen školní) edukace. V centru oborově didaktického bádání tedy zdaleka nestojí pouze technologie vyučování, teoretickou bázi reprezentuje především široké spektrum otázek ontodidaktických.

Autor předložené disertační práce si jednu z takovýchto otázek položil a zaměřil se na zkoumání vztahu dějin, historické paměti a výuky dějepisu. Nastolil tak téma vysoce podnětné a zajímavé, v české odborné literatuře dosud nedostatečně propracované. Zvolil navíc transdisciplinární přístup zahrnující pohled nejen historiografický a didaktický, ale také zdařilou integraci velmi cenných poznatků filozofické a kulturní antropologie, psychologie osobnostní i sociální, sociologie, mediálních studií či literární vědy, bez nichž by nebylo možno nahlížet na komunikativní vztah historické paměti a historické edukace plasticky, ve všech jeho aspektech. Tento metodologický přístup pokládám za nanejvýš vhodný, neboť koresponduje s pojetím historické edukace jako „otevřeného didakticko-historického systému“, jak ho definuje také školitel této práce Zdeněk Beneš. Zároveň bych však předpokládala, že bude metodologii a vysvětlení volby konkrétních metodologických postupů věnována samostatná kapitola či podkapitola disertační práce, podobně také zřetelnějšímu vymezení cílů zkoumání založenému na problémovém přístupu.

Rozsáhlá práce je členěna do pěti kapitol. První, nejobsáhlejší kapitola osvětluje význam paměti a pokouší se ozřejmit dnešní nárůst zájmu o její oživování. Ocenit je nutno velmi důkladnou heuristickou práci autora, vyčerpávající studium odborné literatury české i zahraniční a zejména autorův přesvědčivý vhled, s jakým teoretické poznatky integruje a komentuje. Za velmi podnětné pokládám autorovy úvahy o manipulaci s historickou pamětí, a to v různých intencích, ať již v nedemokratickém prostředí, za působení mechanismů mediální komunikace či v osobní a selektivně modifikované dynamice vzpomínání a zapomínání každého z nás. Obdobně inspirující je poukaz na „idealizaci paměti“ příznačnou pro soudobou civilizaci, pro niž je charakteristický určitý romantizující vztah k minulému. Lze jen souhlasit s tvrzením, že ztráta paměti konstruuje

jakéhosi „jednorozměrného“ člověka. Autor si všímá také jedinečného fenoménu nazývaného „paměť židovská“, čímž v podstatě uvozuje další kapitolu práce věnovanou charakteristice paměti šoa v memoárové literatuře.

Při své analýze vzpomínkových textů přeživších šoa si doktorand všímá motivace autorů, proč se rozhodli podat svědectví i s tímto rozhodnutím spojených pochybností. Poukazuje také na vztah emocí a autorského textu a zabývá se možností „katarze“, jež by mohla sepsáním textu nastat. Tato osobní rovina je pro interpretaci vzpomínkové literatury jakožto historického pramene nezbytná a prostor, který jí autor vymezuje, má plné opodstatnění.

Na třetí kapitolu přibližující Centrum vizuální historie Malach a jeho audiovizuální archiv v širším kontextu různorodého vzniku a fungování míst paměti navazuje kapitola věnovaná vzpomínkám pamětníků šoa. Je zde prezentován vlastní autorův výzkum, tedy analýza audiovizuálních svědectví přeživších šoa podaná v českém a slovenském jazyce ve vazbě na události v letech 1939-1945 na území bývalého Československa. Autor hledá společné i individuální důvody, které pomohly respondentům přežít (např. náhoda, „štěstí“, interiorizované hodnoty, silná vůle), sleduje jejich emoce nastupující po osvobození i vztah psychiky a mechanismu zapomínání, nastolena je také otázka intergeneračního předávání prožité zkušenosti. Didaktické aplikace získaných informací se sice autor na několika místech v textu kapitoly dotýká, vzhledem k charakteru práce by však právě hlubší didaktické uchopení interpretace zkoumaných svědectví šoa mohlo přinést jistě cenné poznatky.

Didaktickému hledisku je vymezena samostatná kapitola. Obsahuje především zdůvodnění významu a výhod uplatnění metod oral history v dějepisném vyučování, formulaci jakéhosi „desatera sběratele vzpomínek“ a dále pak metodické aspekty práce se školním historickým pramenem, včetně specifik audiovizuálního svědectví založených především na studiu dostupné literatury. V této části práce postrádám zejména hlubší propojení tematiky šoa a jejího didaktického využití. Autor se omezuje spíše na obecnější pravidla pro rozvíjení dovedností žáků vést interview s pamětníkem (která však již jsou v literatuře zpracována), potenciál pro konkretizaci oral history na tematice šoa zůstává do jisté míry nevyužit. Žádoucí by bylo např. vymezení stěžejních témat, na která se ptát: autor je sice naznačuje ve svém shrnutí dotazníku k exkurzi na s. 237-238, na místě by však bylo s odpověďmi studentů důkladněji pracovat, uvést je v teoreticko-didaktický systém, který by mohl inspirovat další učitele dějepisu.

Jistou výhradu pak mám k formulaci závěru celé práce, kde bych uvítala důkladnější osvětlení naplnění cílů práce, naopak osobní motivaci autora k výběru tohoto nepochybně zajímavého tématu by bylo vhodné zařadit spíše do úvodní kapitoly.

V celkovém hodnocení disertační práce je potřeba vyzdvihnout vysokou jazykovou úroveň textu, práce je stylisticky velmi kvalitní a čtivá.

Disertační práce Milana Hese splňuje formální i obsahové požadavky na doktorskou práci a proto ji **doporučuji k obhajobě**.

V Ostravě 25.2.2012

PhDr. Denisa Labischová, PhD.